

Kā maksāt nodokļus par dividendēm?

Aleksandrs Afanasjevs, SIA "PricewaterhouseCoopers", Nodokļu nodaļas konsultants; Viktorija Volta, SIA "PricewaterhouseCoopers", Nodokļu konsultāciju nodaļas projektu vadītāja

No 2026.gada 1.janvāra ieviests jauns ienākuma nodokļa piemērošanas modelis dividendēm. Uzņēmumi, kuru dalībnieki ir tikai fiziskas personas, var izvēlēties dividenžu sadales brīdī piemērot samazinātu uzņēmumu ienākuma nodokļa likmi 15% apmērā un iedzīvotāju ienākuma nodokli 6% apmērā. Vai jaunais nodokļu modelis samazinās nodokļu saistības?

Latvijas uzņēmumu ienākuma nodoklis (UIN) starptautiski vēl arvien ir uzskatāms par labu UIN piemērošanas modeli uzņēmumu ienākumiem. Neraugoties uz starptautisko atzinību, UIN piemērošana tikai sadalītajai vai nosacīti sadalītajai peļņai (piemēram, ar saimniecisko darbību nesaistītajiem izdevumiem) Latvijā ir radījusi arī problēmsituācijas. Kā galvenie piemēri būtu minami:

- zems UIN ieņēmumu rādītājs pret iekšzemes kopproduktu (IKP) (2021.gadā Latvijai – 0,85% no IKP, savukārt vidēji starp 123 Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas valstīm – 3,3% no IKP);
- UIN ieņēmumu īpatsvars kopējos nodokļu ieņēmumos (2,79% pret vidējo 10,2%), kas sabiedrībā ir kļuvis savā ziņā par strīdus ābolu valsts budžeta veidošanas laikā;
- dividenžu saņēmējiem – ārvalstu fiziskām personām – savā valstī ir jāsamaksā iedzīvotāju ienākuma nodoklis (IIN) par visu dividenžu summu, tādējādi kopējais ienākumu nodokļu slogs var būt visai augsts.

Vairākus gadus Latvijas nevalstiskās organizācijas (piemēram, Latvijas Amerikas Tirdzniecības kamera un Ārvalstu investoru padome Latvijā) likumdevējam ziņoja par UIN režīma ierobežojošo

ietekmi uz ārvalstu privāto investoru piesaisti šī nodokļu režīma dēļ. Izskatās, ka problēma ir atrisināta, bet – vai tā tiešām ir?

Problēmsituācija

Latvijā reģistrētie uzņēmumi, kas sadala pēc 2018.gada 1.janvāra uzkrāto peļņu, fiziskai personai izmaksājamajām dividendēm piemēro UIN, neieturot IIN. Līdz ar to Latvijas rezidenti UIN ir vienīgais nodoklis, kas piemērojams dividendēm, atbrīvojot no IIN saistībām.

Situācija ar nerezidentiem ir citāda – parasti savā rezidences valstī nerezidentam par Latvijā iegūtajām dividendēm jāmaksā IIN atbilstoši attiecīgās valsts tiesiskajam regulējumam. Rezidences valstī maksājamo IIN var samazināt par Latvijā samaksāto IIN, ja starp Latviju un nerezidenta valsti ir noslēgta konvencija par nodokļu dubultās uzlikšanas un nodokļu nemaksāšanas novēršanu. Tomēr radušās IIN saistības var samazināt tikai par ārvalsts IIN vai tam pielīdzināmu nodokli, kam jābūt tieši saistītam ar fiziskās personas nodokļu saistībām.

Rezultātā Latvijas nerezidentam nav iespējas samazināt rezidences valstī aprēķināto IIN, jo Latvijā IIN dividendēm netiek piemērots.

Piemērs

Latvijas uzņēmuma dalībniekam – Polijas rezidentam – tiek aprēķinātas dividendes 50 000 EUR apmērā. Tās izmaksājot, tiek piemērots Latvijas UIN 20% apmērā (pirms tam dividenžu summu dalot ar koeficientu 0,8). Rezultātā Latvijas uzņēmums samaksā UIN 12 500 EUR apmērā.

Polijas rezidents kā fiziska persona maksā 19% IIN no visa pasaulē gūtā ienākuma, tostarp Latvijā saņemtajām dividendēm. Ja fiziskā persona saņemtu dividendes, piemēram, no Lietuvas, kurā ir spēkā tā dēvētā klasiskā UIN sistēma, Polijā maksājamo

nodokli varētu samazināt par Lietuvā iepriekš ieturēto IIN. Savukārt situācijā, kad Polijas rezidents saņem dividendes no Latvijas uzņēmuma, IIN netiek ieturēts, tāpēc Polijā maksājamo IIN nav iespējams samazināt par Latvijā samaksāto IIN, un personai Polijā jānomaksā IIN pilnā apmērā.

Tādējādi Latvijas IIN neieturēšana no privātpersonas dividendēm atstāj būtiskas nodokļu saistības rezidences valstī.

Uzņēmumi nevar piemērot alternatīvo režīmu, sadalot līdz 2017.gada 31.decembrim uzkrāto peļņu

Alternatīvais režīms

No 2026.gada 1.janvāra Latvijas uzņēmumi, fiziskai personai izmaksājot dividendes, var piemērot UIN 15% apmērā (pirms tam dalot summu ar koeficientu 0,85) un ieturēt IIN 6% apmērā. Tomēr uzņēmumiem jāizpilda divi kritēriji:

- uzņēmumam jābūt reģistrētam Latvijā;
- lēmuma par peļņas sadali pieņemšanas brīdī uzņēmuma tiešie dalībnieki var būt tikai fiziskās personas.

Galvenais ieguvums – iespēja nerezidentam izmantot Latvijā ieturēto 6% IIN, lai samazinātu rezidences valstī maksājamo nodokli.

Ja uzņēmums neatbilst iepriekš minētajiem kritērijiem vai neizvēlas jauno ienākuma nodokļu piemērošanu, tam nekas nemainīsies.

Piemērs

Latvijas uzņēmums deklarē dividendes 50 000 EUR apmērā. Vispirms tas aprēķina un samaksā UIN, dalot dividenžu summu ar jauno koeficientu 0,85 un piemērojot 15% UIN likmi – 8824 EUR (50 000 / 0,85 x 15%). UIN samaksā uzņēmums, tāpēc fiziskai

personai paliek dividendes 50 000 EUR apmērā pirms IIN ieturēšanas.

Pēc UIN aprēķināšanas no visas fiziskai personai izmaksājamās summas tiek ieturēts IIN 6% apmērā – 3000 EUR (50 000 x 6%). Aprēķinātais IIN tiek atskaitīts no dividenžu summas.

Rezultātā uzņēmums izmaksā dividendes 47 000 EUR apmērā un nomaksā budžetā ieturēto IIN 3000 EUR apmērā, kā arī aprēķināto UIN 8824 EUR apmērā.

Rezidences valstī Latvijas nerezidents varēs samazināt maksājamo nodokli par Latvijā ieturēto IIN 3000 EUR apmērā.

Uzņēmumi nevar piemērot alternatīvo režīmu, sadalot līdz 2017.gada 31.decembrim uzkrāto peļņu. Atbilstoši [likumam "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli"](#), izmaksājot dividendes no šīs peļņas daļas, uzņēmumam jāietur IIN 25,5% apmērā, ko nerezidents tāpat varēs izmantot rezidences valstī maksājamā nodokļa samazināšanai.

Deklarēšana un maksāšana

Šobrīd Valsts ieņēmumu dienests (VID) nav sniedzis precīzu informāciju par izmaiņām UIN deklarācijas aizpildīšanā. Grozījumu anotācijā norādīts, ka UIN deklarācija būs jāatjaunina atbilstoši jaunajam regulējumam, tāpēc jāseko līdzi VID skaidrojumiem iestādes mājaslapā.

No grozījumu anotācijas izriet arī būtisks nosacījums deklarācijas aizpildīšanai – viena taksācijas perioda (mēneša) UIN deklarācijā nodokļu maksātājs drīkst piemērot tikai vienu no diviem UIN režīmiem. Dividenžu izmaksas brīdī uzņēmums ietur 6% IIN un līdz nākamā mēneša 15.datumam iesniedz IIN pārskatu par fiziskās personas–nerezidenta gūtajiem ienākumiem un samaksāto nodokli Latvijas Republikā, norādot izmaksāto summu

un aprēķināto IIN pēc 6% likmes piemērošanas. IIN maksājams līdz ienākuma izmaksas mēnesim sekojošā mēneša 23.datumam.

Viena taksācijas perioda (mēneša) UIN deklarācijā nodokļu maksātājs drīkst piemērot tikai vienu no diviem UIN režīmiem

Praktiskā ietekme

Neapšaubāmi, jaunais nodokļu režīms var sniegt ieguvumus privātajiem ārvalstu investoriem, jo samazināsies nodokļu saistības rezidences valstī, pateicoties iespējai piemērot IIN. Izmaiņas nodokļu piemērošanā dividendēm var radīt pozitīvu signālu starptautiskajā investīciju tirgū, jo stiprina Latvijas pozīciju, veicina investēšanai labvēlīgu vidi un atbalsta ārvalstu privātā kapitāla ienākšanu kā biznesā, tā kapitāla tirgū.

Vienlaikus ir grūti prognozēt, vai šīs izmaiņas būtiski palielinās ārvalstu investīciju pieplūdi Latvijā. Galvenās šaubas rada režīma piemērošanas kritērijs – visiem uzņēmuma dalībniekiem jābūt tikai fiziskām personām. Šāds ierobežojums sašaurina uzņēmumu loku, kas var piemērot jauno režīmu, un tas samazina potenciālo ieguvumu no režīma piemērošanas gan uzņēmumiem, gan valsts ekonomikai. Uz to likumprojekta saskaņošanas posmā jau norādīja Ekonomikas ministrija, kā arī pēcāk Latvijas Amerikas Tirdzniecības kamera, kura uzsvēra – tas, ka režīms netiek piemērots uzņēmumiem, kuru dalībnieku sastāvā var būt arī juridiskās personas, var ierobežot režīma potenciāla realizāciju.

Pieredze rāda, ka ārvalstu investori reti iegulda Latvijas uzņēmumos kā fiziskas personas. Biežāk nerezidenti pieder holdinga uzņēmumi ārvalstīs, kam Latvijas uzņēmumi izmaksā dividendes, un tikai pēc tam tās tiek izmaksātas fiziskām personām. Tas nozīmē, ka režīms šobrīd varētu neatbilst Latvijā dominējošajai investīciju struktūrai.

Būtisks spēlētājs ārvalstu investoru vārdā ir ieguldījumu fondi un alternatīvie ieguldījumu fondi, tomēr šīs izmaiņas neļaus fondu investoriem piekļūt šim izvēles režīmam.

Tāpat kapitāla tirgū esošie uzņēmumi, kuri maksā dividendes, lielākoties nevarēs piemērot šo režīmu, jo to investoru loks reti kad ir tikai fiziskas personas.

Tāpēc, lai gan likumdevējs izvirza mērķi līdzsvarot nodokļu slogu privātajiem ārvalstu investoriem, esošais risinājums, visticamāk, nebūs pietiekams. Vienlaikus tas ir labs sākums turpmākajai attīstībai, lai izskatītu iespējas paplašināt režīma piemērošanu un veicinātu tā atbilstību investīciju tirgus prasībām.